

Szergej Ivaskin: Felfelé a mozgólépcsőn, mely lefelé halad

Alkohol. Alternatíva

Ha egyszer csak ...

Mi történne, ha az embereknel egyszer csak elmúlna a szexuális vágy, és eltűnnének a szokásos életből az alkoholos italok és a kábítószeres? A helyükre valószínűleg az édességek, a televízió, a mozifilmek és a számítógépes játékok kerülnének.

És ha eltűnnek az édességek, a televízió és a mozifilmek a látványos küzdelmekkel és erotikával, továbbá a számítógépes játékok? Akkor finomakat fogunk enni, detektívregényeket, bulvárlapokat és az újjazdagok életéről szóló bulvárkönyveket fogunk olvasni, és színházba járunk majd tévésorozatok színészeinek előadásaira, és nagyszerűen reklámozott zenészek koncertjeire.

És ha ezek is eltűnnek a tudatunk elől? Akkor minden összetettebbé válik.

Akkor egymáshoz kell vendégségbe járni, és Dosztojevszkij, Pelevin, Bikov olvasott könyveiről kell beszélgetni, ha már nincsen semmi egyszerűbb. Vagy magunknak kell valamilyen kedvenc darabot megrendeznünk, és azt a munkahelyünkön a vállalati összejeövetelen előadni. Mindenki örülni fog, de mi mást is lehet ott csinálni, ha már három egymás utáni összejeövetelen is a főnök koncertjét hallgattuk, ő pedig csak a reneszánsz kori zenét szereti?

Festészettel vagy szobrászattal foglalkozni – ki az, aki gyermekkorában nem szeretett rajzolni és agyagozni? Filmet is lehet készíteni, valamit a saját életünkről. Mennyit is lehet nézni idegen életekről Tarkovszkijtől, Mihalkovtól és az idősebb Germantól és a hozzájuk hasonlóktól – hiszen mást semmit sem mutatnak be. Ehhez egy jó társaságot kell összegyűjteni, megírni a forgatókönyvet, szerezni egy jó minőségű videokamerát és számítógépes programot.

Vagy összejönni a barátokkal, akikkel valaha – érthetetlen, hogy milyen célból – együtt végeztük a zeneiskolát, meghívni a vezetőket, és fél évig ezzel foglalkozva koncertet szervezni karácsonyra, például a kedvenc zeneszerzők: Mozart, McCartney, Orff, Mercury műveiből, vagy Wagnertől és Sosztakovicstól valamit a Haza Védelmezőinek Napjára.

Az élet jelentősen nehezebbé válik, de vajon kevésbé érdekessé válik-e? Nem, természetesen nem. Fantasztikusan érdekes lesz számunkra és a gyermekeink számára! Aki a nehéz élet fenti felsorolásából próbált már valamit, az megerősítheti ezt.

A könnyű élvezetek örvénye

Azokban az élvezetekben, melyekhez a testünkkel és a lelkünkkel erőfeszítések nélkül jutunk, könnyű meglátni, hogyan működik a függőségek örvénye – Abraham Maslow szükségletpiramisának ellenpólusa. A gyermek kezdetben apránként minden édesség, az erősen ízesített ételek iránti függőségbe kerül. Ezután már nem fogja szeretni a kását, a zöldségeket – ezek nem finomak, a csipsz finomabb. És ez igaz. Ez egy könnyű kezdet, mely máris beszippant.

Később megszokja, hogy kész, vonzó tévés képek hatalmas mennyiségét kapja, melyeket tehetséges, a munkájukat jól végző emberek hoznak létre nagy művésziséggel, és hatalmas pénzeket, melyekről senki sem tanácsolja, hogy elgondolkodjunk. Könyveket olvasni, elgondolkodni rajtuk – az már nehéz. A számítógépes játékok helyettesítik az életet – az érzések ugyanolyanok, de semmilyen felelősség, miért is ne játszanánk.

Megjelenik a tea és a kávé a élénkítő hatásával. A kólák, az energiatalok, a tonikok, melyeket mesterséges ízfokozókkal, kémiaiilag előállított édesítőszerrel telítenek, fokozatosan oda vezetnek, hogy a gyermekek és a serdülők már nem isznak vizet és falusi tejet.

Aztán elkezdődik a könnyű alkoholos italok és a cigaretta korszaka. Míg korábban az alkoholos italok taszító íze távol tartotta a gyermekeket az alkoholos italoktól, addig a kevés alkoholt tartalmazó italok remekül megoldják ezt a problémát – az ízük, mint a befőtté, hatásuk pedig mint a söré.

Új észleléseket keresve tovább lehet haladnia kábítószer világába, a könnyűektől a keményekig. És itt már az örvény alján vagyunk, ami után nehéz túlélni és a személyiséget megőrizni.

Van egy esélyünk, melyben nincsenek szabályok

Az emberek többé-kevésbé mindezt tudják. Az alkohol és a modern élet más egészségtelen megnyilvánulásairól maguk a gyermekek is jól tájékozottak. De az emberi magatartást, és részben a gyermekek magatartását nagyobb mértékben befolyásolja a környező élet, mint az ismeretek. Még ha meg is tanítjuk a gyermekeinket hangszeren játszani, érzékelni a színeket és a hangokat, ha finom irodalmi ízlést fejlesztünk ki bennük, de nincsenek körülöttük józan, italt mellőző emberek, akkor honnan jelenik meg náluk az a gondolat, hogy lehet alkohol nélkül élni? Bizonyára nagyobb esélyük lesz a szervezetükbe való beavatkozás nélkül élvezethez jutni, de ennél több nem történik. A józan magatartás és józan életmód mintájára, példaképére van szükség. Honnan lehet azt venni? Itt a kezdeményezés a tanároké és a szülőké kell legyen – ők a legközelebbi viselkedési példaképek.

Hogyan is néz ez ki? Emlékszem arra a pillanatra, amikor építőosztag kiképzőközpontjában töltött örmesteri szolgálatot és a területi ifjúsági lapnál töltött újságírói munkát követően a gyermekekkel kezdtem iskolában dolgozni. Meg kellett változtatni a szókincset, sok viselkedési szokást is át kellett gondolni – a gyermekek figyelnek. Akarati erőfeszítést kellett tenni, hogy a beszédemet megtisztítsam gyors és haladéktalan cselekedetre és az érzések élénk, férfias kifejezőmódjára ösztönző elemektől, melyek a katonait szolgálatot követően megmaradtak.

Még azt is akartam, hogy a gyermekeknek ne legyen velem unalmas. Mivel volt gyakorlatom a saját és a szomszéd gyermekekkel való udvari játékban, ezért nem volt nehéz az összes szünetben játékot szervezni. Hasonló játékokat a szülőkkel is játszottunk a szülői összejöveteleken, hogy meg tudják érezni ennek a szépségét. És meg kell mondani, megérezték. A játékok a gyermekek életének részévé váltak.

Aztán az akkori első osztályos szülőkkel együtt – ma már elbúcsúztam a másodiktól, és a harmadik osztály osztályfőnöke vagyok – elkezdtek a „Finist, a fényes sólyom” c. mese alapján készült színdarab próbáját. Ez valami fantasztikus volt. Maguk a próbák felnőtt gyermekek viharos multságává váltak. De nagyon nehéz volt mindenkit odahívni – az embereket erősen eltölt a pénzkereset szükségességének ideája. Emlékszem, amikor találtam egy érvet, melyet az apákon próbáltam ki. Az összejövetelen egyszerűen megkérdeztem: „Mi a legértékesebb az életetekben?” Sokan ezt válaszolták: „Mi? Hát mi? Természetesen a gyermekek, a család!” „És mennyi időt fordítotok naponta a gyermekeitekre?” Kínos csend következett. „Kb. 40 percet. Vagy mire megérkezek, már alszik. De hétvégén így van.” De az apák egész gyorsan magukra találnak: „De hiszen a családért dolgozunk!” „És mit gondoltok, a gyermeketeknek több pénzre, játékokra van szüksége, vagy ti magatokra, élő emberekre?” Nemigen van olyan, aki azt gondolja, hogy a fiának vagy a lányának a játékok fontosabbak lennének az apánál.

A bemutató sikeresen zajlott – a gyermekek boldogok voltak, az apák úgyszintén. Volt sok izgalom is – sokan életükben először álltak színpadon. Miért isznak az emberek? Hogy élményekhez jussanak, megváltoztassák a tudatot. A színdarabban való játszás ezt alkohol nélkül teszi lehetővé.

A gyermekek józanul játszó felnőtteket látnak – számukra ez kezdetben szokatlan, később azonban normális lesz. Van remény, hogy a gyermekeknél megerősödik ez a kép, és könnyebb lesz küzdeniük azzal a társadalmi szokással, hogy az élet minden alkalmát ivással kell ünnepelni. Rögtön meg kell jegyezni, hogy mindaz, amiről törekszem mesélni, nem garantált út a józan élethez, csak egy esély, melyben nincsenek szabályok. Választani kell, aztán gigantikus erőfeszítéseket tenni a megvalósításhoz. Először a szülőknek, aztán maguknak a gyermekeknek. Ebben áll ennek az útnak különbsége a cukortól, az alkoholtól és a vágyaktól.

Az összejöveteleken sok időt fordítottunk – az iskolai sikerek és kudarcok mellett – arra, hogyan tegyük érdekesebbé a gyermek életét. Fokozatosan kialakult annak megértése, hogy a festés, a rajzolás, az agyagozás, a hangszereken való játék, az iskolai előadásokon való részvétel nem abból a célból foglalja le a gyermekeket, hogy a szülők felszabaduljanak a kötelezettségük alól, hanem azért, hogy a szükségletek magasabb szintjét alakítsák ki, egy összetettebb lelki konfigurációt, hogy a gyermek ne csak az ösztönös szükségletei kielégítésétől legyen képes elégedettséghez jutni. Annak megértése, hogy a művészetekkel való foglalkozás egy egészséges út a képek világába, egy másik valóságba, de ezt a valóságot saját erőfeszítéssel, tiszta tudattal érik el, eltérően a számítógépes játékoktól, az alkoholtól és a narkotikumoktól, ahol a játékok kiagyalóinak szándékai és a kémiai anyagok minősülnek irányítónak.

Amikor a gyermekek már nagyobbak voltak, a Haza Védelmezőinek Napjára az apákkal Jevgenyij Griskovec „Dreadnoughts” c. darabját állítottuk színpadra, és bemutattuk az anyáknak. Ahogy maga Griskovec mondja, ez a darab egy kísérlet arra, hogy megmagyarázza a nőknek, mi is valójában a férfi. A kísérlet sem nekünk, sem Griskovecnek nem sikerült – a nők nem tudják megérteni, miért készek a férfiak meghalni a hajójuk zászlajáért, amikor családjuk és gyermekeik vannak!?

De a lényeg nem ez, hanem az, hogy a gyermekek maguk előtt látják az apjukat, az osztálytársuk apját, akik között van építész, bolthálózat tulajdonosa, hegesztő, petrolkémiai kombinát közgazdásza, menedzser, banki kirendeltség igazgatója, akik este, munka után az iskolába mennek, az előadás próbájára. Az apák megértik, miért van erre szükség, másként nem jönnének, közülük sokan nem olyan emberek, akik mások utasításai alapján szoktak cselekedni. Ők a gyermekeiknek, és maguknak is, bizonyára még egy esélyt adtak.

Ezt megelőzően a szülők a tanárral együtt, amikor összegyűltek az egyik család lakásában, akkor egy másik előadást néztek, melynek címe: „Hogyan ettem meg a kutyát”. Ez nem gyermekek számára szóló előadás. Ismét egy példa a serdülők számára, hogyan lehet eltölteni az időt.

Ismert, gazdag, motoron közlekedik és nem iszik

Természetesen az osztályban minden iskolai év folyamán beszélgetések folynak az alkoholfogyasztásról, nem egyszer és nem kétszer. Változik az életkor, és minden kezdődik előlről. Ami a kicsi gyermekek számára meggyőző, az a serdülők számára már nem felel meg. A serdülőkkel való soron következő beszélgetés során felmerül ez a kérdés v. állítás: „De ki az, ami ma nem iszik alkoholt?!”, „Az én apám egyáltalán nem iszik alkoholt – mondja egy serdülő, saját méltóságának és az apja méltóságának érzésével.

Ez nagy támaszték a tanár számára. Ez az osztály számára is meggyőzően hangzik – a tanár nem iszik, na és? A serdülők logikája szerint a tanár képes bármit megtenni, csak hogy elrontsa a gyermekek számára az életet. És csak azért nem iszik, mert ő tanár, hogy a gyermekeket tanítsa. A felsős osztályok serdülői közül kevés az, aki számára a tanárok követendő példát jelentenének. De hogyha az osztálytársának az apja nem iszik, aki a helyi újságok címlapjainak a hőse, aki a legkülönbözőbb drágább autókban utazgat, aki Európát motorbiciklivel körbejárta – ez már valami.

Az egészséges életmód divatjának kialakítása napjainkban rendkívül aktuális. A mozi, az élet számítógépes helyettesítői a jót és a gonoszt annyira alaposan összekeverték, hogy a serdülőknek, de még a felnőtteknek sem egyszerű eligazodniuk. Az őrjáratokról szóló, egykor népszerű filmekben a negatív hős egy különös szentenciát hangoztat: a gonosz jobb, mint a jó, mivel a gonosz elismeri, hogy ő gonosz, és hogy gonoszként cselekszik, a jó pedig a gonosz elleni harcban ugyanúgy cselekszik, de magát jónak nevezi. És itt igazodj el, kinek van igaza, kinek nem annyira. Ha elgondolkodunk rajta, rájöhettünk, hogy a jó jó is marad, és a matematikából lehet példákat hozni, amikor a mínusz mínusszal pluszt ad. Ehhez azonban el kell gondolkodni, de ki az, aki elgondolkodik, és hol?

Az osztállyal elkezdtünk filmeket nézni, – szerencsére a videóprojektor már könnyen elérhetővé vált –, és megvitatni. Megjelent még egy lehetőség, hogy a gyermekek tudatához forduljunk. A kimagasló egészséges személyiségek pozitív példája szörnyen kevés. Ez általában kivételes. Sokat kell azokról a kimagasló individualitásokról beszélni, akik a civilizációt előremozdították. Oroszországban minden előre történő lépést, minden kiemelkedést a tömegből egyelőre nem túl pozitívan fogadnak: te vagy talán a legokosabb, vagy mi? Hogyan segítsünk az embernek, hogy megtanuljon egy lépést előre tenni, de ugyanakkor ne neveljünk benne gőgöt? Nagyon-nagyon nehéz. Az alsóbb osztályokban szentekről szóló legendákat mesélünk, a felső tagozatban és a középiskolákban kiemelkedő emberek biográfiáját, a céltudatosságukra és az önfeláldozásukra figyelve. Ahhoz, hogy teljes értékű embereket neveljünk, Szergij Radonyezsszkijt, Nagy Sándort, Szókratészt, Jeanne d'Arc-ot, Alekszandr Szolzsenyicint kell segítségül hívunk. Az önmagunkban lévő minden állati tulajdonság legyőzésének ideális példája Jézus Krisztus. Őrá úgy tekintünk, mint arra, aki az emberiség kultúrájára, annak egészségessé tételére úgy hatott, mint senki más, a vallási összetevőt most nem érintve. Talán az egész világnak is sikerülni fog.

A világos tudathoz vezető munka által

De a felsősök mégis próbatételeket jelentenek. A fiúk kipróbáltak egy alacsony alkoholtartalmú koktélt. Nagyon rosszul lettek tőle, orvosi segítségre is szükség volt. Úgy látszik, egy hatásos pedagógiai koktéllal volt dolguk.

Felelősséget érző tanárok egy csoportja, amikor megtudta a szülőktől az esetet, meghívta őket a gyermekekkel együtt egy beszélgetésre. Az volt a feladat, hogy ne szidjuk le a serdülőket, így sem volt túl örömteli a helyzetük, hanem hogy erősítsük meg a tudatukban azt, hogy a cselekedetük nagyon kényelmetlen az iskola és a szülők számára is, hogy az ilyen magatartás elfogadhatatlannak és negatívnak számít mind az iskola, mind a szülők számára.

De a szavak, ha nem kísérik akarati cselekedetek, gyengén hatnak. Ezért a serdülőkkel közösen találtunk megoldást. Ha az iskolának és a szülőknek kellemetlenséget okoztak, akkor azt valami hasznossal és kellemességgel kell kiegyenlíteni. A fiúk az apák irányításával egy héten keresztül kerítést építettek törmelékkövekből a sportpálya köré. Az incidens ki lett egyenlítve. Ez nem munkával való büntetés. Ez egy lehetőség annak a rossznak a semlegesítésére, amit valaki a világba hozott. A megoldást a serdülőkkel közösen találtuk meg, ami különösen fontos.

A tanulságok a tudatba vésődtek. Ismét lehet énekelni és játszani, előadásokban részt venni, festéssel és agyagozással foglalkozni, filmet nézni.

Bizonyára észrevették, hogy amikor a gyermekekkel és a serdülőkkel való munkáról meséltem, sok dolgot elmondtam a szülőkkel való munkáról. Azt követően, hogy kibocsátottam az első osztályt, melyben kilenc évig voltam osztályfőnök, megerősödtem abban a gondolatban, hogy a gyermekekkel való munkának a nevelés terén nincs értelme, ha az ember a szülőkkel nem foglalkozik.

A modern szülőkkel való munka rengeteg időt követel ahhoz, hogy megtaláljuk azt az anyagot, amely számukra meggyőző lesz, amely tisztázhatja a tudatot. Hit alapján ma már senki nem fogad el semmit. És ez helyes. Ha felnőtt, sikeres embereknek meg akarjuk mutatni, hogyan kell helyesen élni, észszerűtlen dolog. Akkor nagyon hamar elmaradnak az összejövetelekről.

Időről időre mesélni kell a gyermek és a felnőtt fejlődésének törvényeiről, arról, milyen kölcsönhatásban van az emberben a fizikai és a szellemi. Elmesélhetjük, hogyan változnak a gyermekek, és hogy ez mivel áll kapcsolatban. Kritika és kioktatás nélkül. Önmagunknak is kérhetünk tanácsot a szülőktől – köztük vannak olyanok, akik nem butábbak nálunk. Megkérhetjük őket, hogy meséljenek a saját nevelési tapasztalatukról a többi szülőnek egy kerek asztal körül – néha ez sokkal jobban működik, mint a tanár elbeszélése. Az osztály: a gyermekek, a szülők, a nagymamák és nagypapák, a tanárok. Minél gyakrabban találkoznak, annál nagyobb a kölcsönös megértés, annál nagyobb lesz a gyermekek esélye, hogy egészséges iskolai életet éljenek.

A gyermekek érzik az iskolai közösség egységét, és olyan lelki komfortban élnek, mely lehetővé teszi számukra, hogy megőrizték az egészségüket, és értelmes életszokásokat alakítsanak ki. Ehhez az osztályfőnöknek és a szülőknél sohasem szabad a fejlődésükben megállni, a modern életnek az ördögi tervnek megfelelően lefelé száguldó mozgólépcsőjén futva kell felemelkedni.

<http://bdn-steiner.ru/modules.php?name=Books&go=page&pid=16302>

Fordította: Rákos Éva